

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лідерство в освіті

для студентів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки

освітнього рівня: другого (магістерського)

освітньо-наукової програми: 011.00.02 Педагогіка середньої освіти

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти Програма № <u>2124/22</u> <u>Жильцов</u> (підпис)

Розробники:

Братко Марія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Братко Марія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Протокол від 1 вересня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 11.00.02 Педагогіка середньої освіти

Гарант _____ Ганна ІВАНЮК

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2022 р.

Заступник декана _____ Леся КУЗЕМКО

Пролонговано

на 20__/20_____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20_____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20_____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20_____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра теорії та історії педагогіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 04 » 10 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лідерство в освіті
для студентів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
освітнього рівня: другого (магістерського)
освітньо-наукової програми: 011.00.02 Педагогіка середньої освіти

Київ – 2021

1902/21
Пилип

Розробники:

Братко Марія Василівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Леонтєва Інна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Тадеш Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол від 15 вересня 2021 року № 2

Завідувач кафедри _____ Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 011.00.02

«Педагогіка середньої освіти» _____ Ірина АНДРОЩУК

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2021 р.

Заступник директора _____ Марина МАШОВЕЦЬ

Пролонговано

на 20__/20__ _____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ _____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ _____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ _____ (Хоружа Л.Л.), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання		
	заочна форма навчання		
<i>«Лідерство в освіті»</i>			
Вид дисципліни	вибіркова		
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська		
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120		
Курс	1	2	
Семестр	1	2	3
Кількість змістових модулів з розподілом	1	1	1
Обсяг кредитів	2	1	1
Обсяг годин, в тому числі:	60	30	30
Аудиторні	8	4	4
Самостійна робота	52	26	26
Семестровий контроль	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування комплексних знань, умінь та з теорії і практики лідерства, навичок здійснення аналізу актуального та перспективного стану організації з метою вибору ефективного стилю лідерства.

Завдання навчальної дисципліни сприяти формуванню:

– *інтегральної компетентності*, яка виявляється у здатності розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі освітніх, педагогічних наук, професійній діяльності або навчанні, що передбачає застосування відповідних освітніх, педагогічних інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог;

3. Результати навчання за дисципліною

ДСК 1. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній педагогічній діяльності, нарощування лідерського потенціалу вчителя як агента змін в сфері освіти, мотивування людей до досягнення спільної мети
ДСК 5. Здатність планувати і реалізовувати життєдіяльність учасників освітнього процесу у спосіб, сприятливий для збереження власного здоров'я і безпеки учнів
ДРН 1. Демонструвати уміння здійснювати вплив на окремих осіб і групи, спрямовуючи їх зусилля на досягнення спільних цілей; здійснювати управлінський вплив на особистість та колектив та прогнозувати його наслідки
ДРН 5. Демонструвати уміння зберігати фізичне й психічне здоров'я власної особистості та своїх учнів в освітньому процесі

4. Структура програми навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни «Лідерство в освіті» (для заочної форми навчання)

№ п/п	Назви теоретичних розділів, тем	Кількість годин					
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Самостійна робота
Модуль I. «Лідерство в освіті»							
1.	Лідерство як ефективний стиль управління організацією	60	8	4	4	-	52
2.	Управління в сфері освіти на засадах лідерства	60	8	4	4	-	52
<i>Разом</i>		120	16	8	8	-	104

5. Програма навчальної дисципліни (заочна форма).

Модуль І. Лідерство в освіті.

Тема 1. Лідерство як ефективний стиль управління організацією.

Лекція 1,2. Лідерство як ефективний стиль управління організацією (4 год.).

Практичне заняття 1,2. Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг) (4 год.).

Основні поняття теми: лідерство, лідерські якості, лідерство в освіті.

Відмінність між лідерством і керівництвом. Сутність понять «лідер», «лідерство», «лідерство в освіті». Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові теорії лідерства, ситуативні теорії лідерства, теорії функціонального лідерства, ціннісні теорії лідерства, теорії лідерства-служіння, теорії емоційного лідерства, теорії харизматичного лідерства, теорії трансакційного та трансформаційного лідерства. Харизма. Портрет сучасного лідера. Критерії оцінки лідерства (вроджене прагнення вести за собою; мотивація першості; впливовість; зануреність у свою справу; компетентність; креативність; психологічна надійність; адекватна самооцінка саморегуляція; самовдосконалення). Стилі управління (автократичний, демократичний, ліберальний). Лідерство як якісно новий рівень управління. Лідер: типи, ролі, функції, якості, уміння. Типологія лідерства за критеріями (за Б. Паригінім): за змістом діяльності; за стилем керівництва; за характером діяльності. Типи лідерів (лідер-прапорносець (вождь); лідер-служитель; лідер-маріонетка, лідер-торговець (комівояжер); лідер-пожежник; ідеалістичний, навчаючий, товариський, демократичний, амбіціозний, авторитарний; експертний, ситуаційний, емоційний; традиційний, раціонально-легальний (бюрократичний), харизматичний; лідер-консерватор, лідер-ліберал(реформатор), лідер-революціонер, лідер-реакціонер; харизматичні, трансформуючі, інтерактивні, сервісні). Ролі лідера в освіті: виробник, направляючий, посередник, інноватор, помічник, наставник, контролер, координатор. Індивідуальні стилі лідерства (за З. Блейком і Дж. Моутон): стиль «управління командою» або мотиваційний; стиль «управління замиським клубом» або турботливий; стиль «управління, заснованого на повноваженнях» або самовпевнений; стиль «серединного управління» або адміністративний; стиль «поганого управління» або пасивний. Теорія ситуативного лідерства за Ф. Фідлером. Теорія емоційного інтелекту за Д. Гоулманом. Емоційний інтелект лідера (за Д. Гоулманом, З.Бояцісом, Е.МакКі). Теорія Г. Гарнера про множинність інтелекту.

Тема 2. Управління в сфері освіти на засадах лідерства.

Лекція 3,4. Управління в сфері освіти на засадах лідерства (4 год.).

Практичне заняття 3,4. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг) (4 год.).

Основні поняття теми: лідерство в освіті, типи керівників в освіті, функції керівника-лідера в освіті, управління командою.

Лідерство в освітній діяльності. Управління в сфері освіти на засадах лідерства. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти. Типи керівників-лідерів в освіті (адміністратор, філантроп, програмний менеджер, системний розв'язувач проблем). Функції керівника-лідера в освіті (вибудова стратегії, постановка цілей та аналіз результатів; підтримка та розвиток співробітників; стратегічне управління фінансами та людськими ресурсами). Головні компетенції лідера в освіті (інноваційність, емоційний інтелект). Теорія мотивації Д. Мак-Грегора (Теорія X и теория Y). Етапи створення команди: формування, конфліктування, нормування, розвиток. Методи зміцнення команди. Фактор довіри у команді. Мистецтво переконання: управління конфліктами, варіанти поведінки у конфлікті, . Переговори як інструмент вирішення конфлікту. Моніторинг ефективності команди. Стилі управління командою. Організаційний успіх. П'ять «пороків» команди та шляхи їх подолання (за П.Ленсіоні).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	МОДУЛЬ 1	
		Кількість одиниць	Максималь на кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4
Відвідування практичних занять	1	4	4
Робота на семінарському занятті	10	-	-
Робота на практичному занятті	10	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	5	25
Виконання модульної роботи	25	-	-
Разом		6	73

Розрахунок коефіцієнту $73:100=0,73$

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи	Кількість	
		годин	балів
Модуль I			
1	Впорядкувати словник основних термінів та понять модуля	5	2
2	Скласти опорний конспект теми у вигляді логічно-змістової схеми	5	2
3	Підготувати інформацію про сучасні підходи до тлумачення феномену лідерства на основі наукових та науково-публіцистичних джерел	20	3
4	Сформулювати можливий перелік інноваційної діяльності викладача – організатора навчання в корпорації (на вибір здобувача освіти)	10	1
5	Написати есе на тему: «Я – лідер, агент освітніх змін»	12	2
Всього		52	10

Критерії оцінювання самостійної роботи		Кількість балів
1.	Своєчасність виконання роботи	1
2.	Презентація роботи (оригінальність, логіка викладу, чіткість, доказовість)	2
3.	Різноманітність використаних джерел	2

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання (*для денної форми навчання)

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Кількість балів	Характеристика
20 - 25	модульна контрольна робота характеризується відсутністю помилок, що засвідчує про сформовані вміння та міцні знання матеріалу, які складають зміст модуля
15 - 19	у модульній контрольній роботі наявні незначні помилки
9 - 14	у модульній контрольній роботі наявні суттєві помилки, частину з яких студент спроможний усунути у разі незначної допомоги викладача
0 - 8	у роботі наявні суттєві помилки; студент потребує постійного роз'яснення викладача, щоб усунути виявленні помилки

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі заліку.

6.5. Орієнтовний перелік питань для самоконтролю

1. Сутність лідерства та його складові.
2. Основні теорії лідерства.
3. Види та типи лідерства.
4. Лідер: типи, ролі, функції, якості.
5. Критерії оцінки лідерства.
6. Лідерство в освітній діяльності.
7. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти.
8. Головні компетенції лідера.
9. Лідерські якості успішних лідерів.

10. Способи розвитку лідерських якостей.
11. Підходи до розвитку лідерства в організації.
12. Емоційний інтелект і лідерство.
13. Теорія множинного інтелекту.
14. Управління конфліктами.
15. Створення та розвиток команди.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS
Відмінно	100 – 90	A
Дуже добре	82 – 89	B
Добре	75 – 81	C
Задовільно	69 – 74	D
Достатньо	60 – 68	E
Незадовільно (з можливістю повторного складання)	35 – 59	Fx
Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	1-34	F

7. Навчально-методична карта дисципліни «Лідерство в освіті»

Тиждень	I	II
Модулі	Модуль I	
Назва модуля	Лідерство в освіті	
Кількість балів за модуль	73 бали	
Лекції	1,2	3,4
Теми лекцій	<i>Лідерство як ефективний стиль управління організацією</i>	<i>Управління в сфері освіти на засадах лідерства</i>
К-ть балів	2 бал	2 бал
Теми практичних занять	<i>Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг).</i>	<i>Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг).</i>
Робота на практичних заняття	22 бали	22 бали
Самостійна робота	25 балів	
Підсум. контр.	Залік	

8. Рекомендовані джерела до курсу

Основні:

1. Бізо Л., Ібрагімова І., Кікоть О., Барань Є., Федорів Т. *Розвиток лідерства*. К.: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
2. *Освітній менеджмент: Навчальний посібник*. За рзд. Л.Даниленко, Л.Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.
3. Сергеева Л.М., Кондратьєва В.П., Хромей М.Я. *Лідерство: навч. посіб.* Івано-Франківськ. 2015. 296 с.

Допоміжні:

1. Братко М.В. *Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія*. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. 424 с.
2. Вебб Б., Манн Дж.Д. *Приціл. Як приймати кращі рішення, коли весь світ проти тебе*. К.: Yakaboo Publishing. 284 с.
3. Гоулман Д. *Емоційний інтелект. Книжка, яка змінює уявлення про те, що означає бути розумним*. К.: Vivat", 2018.
4. Канеман Д. *Мислення швидко й повільно*. К.: Наш формат. 480 с.
5. Келлі Т., Келлі Д. *Творча впевненість. Як розкрити свій потенціал*. Київ.: Основи, 2017. 296 с.
6. Кетс де Врис М. *Мистика лідерства: розвиток емоціонального інтелекту*. Перевод с англ. М. Шалуновой. 5-е изд. Москва: Альпина Паблишер, 2012. 276 с.

7. Кові Стівен Р. *7 звичок надзвичайно ефективних людей*. Пер. з англ. О. Любенко. 2-е вид., стер. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 316 с.
8. Кові Шон. *7 звичок високоефективних підлітків*. Пер. з англ. Р.Паранька. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 251 с.
9. Максвелл Дж. *21 беззаперечний закон лідерства*. КК «Клуб сімейного дозвілля». 2017. 320 с.
10. Оклі Б. *Навчатися вчитися. Як запустити свій мозок*. Пер. з англ. А. Замоцний. Київ.: Наш формат, 2018. 272 с.
11. Робінсон К. *Освіта проти таланту. Сила творчості*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2017. 256 с.
12. Робінсон К., Ароніка Л. *Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 258 с.
13. Рубін Г. *Проект щастя*. Пер. з англ. А.Саган. Львів:Видавництво Старого Лева, 2017. 368 с.
14. Харарі Ю.Н. *21 урок для 21 століття*. Пер. з англ. О. Демянчука. Київ: Форс Україна, 2018. 416 с.

Електронні джерела:

<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>
<https://yur-gazeta.com/golovna/5-naykrashchih-knig-dlya-spravzhnih-lideriv.html>
<https://blog.yakaboo.ua/pro-liderstvo/>
<http://cpls.kubg.edu.ua/hromada/statti/655-vse-shcho-vy-khotily-znaty-pro-liderstvo-sluzhinnia.html>
https://stud.com.ua/21928/etika_ta_estetika/dilova_etika

ДОДАТОК
до робочої програми навчальної дисципліни
Лідерство в освіті
 для студентів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки

освітнього рівня: другого (магістерського)

освітньо-наукової програми: 011.00.02 Педагогіка середньої освіти

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1,2. Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг) (2 год.).

Мета: визначити поняття лідерство, розмежувати його з поняттями «керівництво», «управління», «влада»; ознайомити студентів з теоріями та концепціями лідерства; визначити основні принципи лідерства служіння.

Матеріал та обладнання: аркуші А3, маркери, презентації (теорії лідерства, лідерство служіння).

План заняття:

1. Вправа «Добрі побажання»
2. Робота в групах. Вправа «Лідерство – це...» (філологічні асоціації).
3. Міні-лекція «Теорії лідерства»
4. Методика «Експрес-тест самооцінки лідерства»
5. Вправа «Штовхай – веди»
6. Рефлексія.

Домашнє завдання: проаналізувати ситуацію з власного досвіду або з інших джерел (фільм, книга тощо), де герой намагався контролювати ситуацію з позиції сили.

Практичне заняття 2. Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг) (2 год.).

Мета: визначити поняття служіння у контексті лідерства; розмежувати поняття «бажання» та «потреби»; ознайомитись з ієрархією потреб А.Маслоу; ознайомитись з поглядом Р. Грінліфа щодо типів лідерів; проаналізувати вміння слухати як ключову навичку лідера.

Матеріал та обладнання: відео-кліпи; піраміда потреб (презентація). План заняття:

1. Вступне слово. Вправа «Привітання»
2. Робота в трійках. Вправа «Служіння – це.....»
3. Міні-лекція «Слуга як лідер», «Піраміда потреб»
4. Робота в парах. Вправа «Приклади лідерства служіння»
5. Робота в групах «Ідеальний лідер – ідеальний слуга»
6. Робота в група. Метод «case» «Лідерство служіння у реальному житті»
7. Рефлексія

Домашнє завдання: проаналізувати ситуацію з власного досвіду або з інших джерел (фільм, книга тощо), де герой продемонстрував себе як лідер-слуга.

Практичне заняття 3. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг) (2 год.).

Мета: визначити основне завдання університету та його роль у розвитку лідерства; ознайомитись з місією Університету та основними цінностями; порівняти особистісні цінності та цінності університету; розробити цінності навчальної групи.

Матеріал та обладнання: роздатковий матеріал (кейси), цінності університету (презентація).

План заняття:

1. Вступне слово. Вправа «Бінго»
2. Робота в групах «Університет і ми»
3. Вправа «Ланцюжок» «Корпоративна культура – це»
4. Міні-лекція «Місія, візія, цінності університету»
5. Робота в трійках «Демонстрація цінностей»
6. Робота в парах, групах «Цінності єднають»
7. Рефлексія.

Домашнє завдання: проаналізувати місію та цінності кількох організацій (національних та іноземних; прибуткових та неприбуткових; виробничі та підприємства сфери послуг).

Практичне заняття 4. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг) (2 год.).

Мета: визначити поняття конфлікту, його види та причини; розглянути стилі поведінки у конфліктних ситуаціях (за К. Томасом); визначити шляхи розв'язання конфліктів.

Матеріал та обладнання: відео-кліпи, аркуші А3, маркери, аркуші А4, кольорові олівці, шляхи розв'язання конфліктів (презентація), м'яч, роздатковий матеріал (кейси).

План заняття:

1. Вступне слово. Розминка.
2. Робота в групах. Вправа «Конфлікт– це...»
3. Інформ-блок «Причини та види конфліктів»
4. Вправа «Плюси і мінуси конфлікту»
5. Вправа «Я в конфлікті»
6. Вправа «Гідна відповідь»
7. Рефлексія.

Домашнє завдання: пригадати конфліктну ситуацію з власного досвіду; написати шлях вирішення цієї ситуації з позицій лідерства служіння; виконати вправу «Чотири квадрати» для людини, з якою часто виникають непорозуміння.